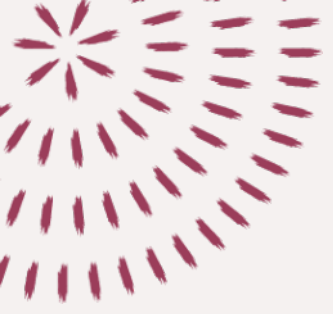

MİTOLOJİ VE DİN

ÜNİTE 3: Hitit Mitolojisi

HATTİ (ANADOLU) KÖKENLİ MİTOSLAR

- İlluyanka Efsanesi
- Telipinu'nun Kayboluşu

Hitit edebiyat dünyasında yer alan bu efsaneler daha çok Mezopotamya (Sumer),

Anadolu (Hatti) ve Hurri kökenlidir. Hititlerin bu mitolojik metinleri, ritüel/tören dediğimiz dini ve büyüsel olgular ile tapınaklarda müzik eşliğinde söyledikleri bilinmektedir.

Hitit efsanelerinin kırıklı olmayan ve bir anlam bütünlüğü veren metinlerin özetleri eskiçağ ve günümüz Anadolu'sunu etkilemiş kültürler ve hâlâ yaşamakta olan geleneklerle bağlantıları kurulacaktır

HATTİ (ANADOLU) KÖKENLİ MİTOSLAR

1. Hatti (Anadolu) Kökenli Mitler

- A. İlluyanka
- B. Deniz'in Kızı ve Telipinu
- C. Kamruşepa
- D. Fırtına Tanrısı'nın Müthiş Bir Şekilde Gürlemesi
(Gökyüzünden Düşen Ay)
- E. Ebedi Olan İnsan Ruhunun Yolculuğu
- F. Kayıp Tanrı Mitleri:
  - Telipinu'nun Kayboluşu
  - Fırtına Tanrısı'nın Kayboluşu
  - Güneş Tanrısı'nın Kayboluşu
  - Hannahanna'nın Kayboluşu
  - Kraliçe Aşmunikal'in Fırtına Tanrısı'nın Kayboluşu
  - Kraliçe Harapşili'nin Fırtına Tanrısı'nın Kayboluşu
  - Kâtip Pirwa'nın Fırtına Tanrısı'nın Kayboluşu
  - Kuliwişna kenti Fırtına Tanrısı'nın Kayboluşu
  - Lihzina kenti Fırtına Tanrısı Anzili ve Zukki'nin Kayboluşu
  - Tanrıça İnara'nın Kayboluşu
  - Nerik kenti Fırtına Tanrısı'na Yakarış ve Kurban Sunma

İlluyanka Efsanesi

Efsane genel hatları ile Babil'de yeni yıl şenliklerinde okunan ejder Tiamat'ın öldürülmesini konu alan Babil Yaradılış Mit'inden etkilenmekle birlikte, Homeros'un Odysseus'unda (I 44 vd. II 1 vd.) Atlas'ın kızı Kalypso ve Odysseus ile ilgili anlatılan olayları etkilemiş olduğu anlaşılmak tadır. Ayrıca efsanede **geçen başlık parası** (kuşata) deyimi, Hitit dünyasında görülen ve Anadolu kültürü olarak devam etmiş bir geleneğin devamını yansıtması açısından önemlidir.

İlluyanka Efsanesi

1. Nüsha

Fırtına Tanrısı ve İlluyanka dövüşürler ve İlluyanka galip gelir. Bunun üzerine Fırtına Tanrısı tüm tanrıları yardıma çağırır. Sadece İnara bu çağrıya uyar ve her şeyin büyük oranda hazırlandığı bir festival tertipleyerek Ziggara kentine gider. Bu kentte, Hupaşiya adlı bir insanla karşılaşır ve İlluyanka'nın bulunduğu deliğe gelip, bir festival kutlaması yapılacağını bildirerek onu davet eder. İlluyanka festivale katılmak için çoluk çocuğuyla deliğinden çıkar ve sarhoş olana dek içer. Sarhoş olan İlluyanka'yı Hupaşiya bir urganla bağlar ve Fırtına Tanrısı gelip İlluyanka'yı öldürür.”

Sonra İnara Tarukka kentinde kaya üzerinde bir ev inşa eder. Hupaşiya'yı bu eve hapsederek, onun pencereden dışarıya bakmasını yasaklar. Ancak yirmi gün sonra pencereden dışarı bakan Hupaşiya karısı ve çocuklarını görür ve ağlayarak çoluk çocuğunun yanına dönmek istediğini belirtir.”

2. Nüsha

“Yılan İlluyanka, Fırtına Tanrısı'nı yener ve onun gözünü ve kalbini çıkarıp alır. Sonra Fırtına Tanrısı fakir bir kızı karısı olarak alır ve ondan bir oğlu olur. Çocuk büyüdüğünde İlluyanka'nın kızını eş olarak alır. Bunun üzerine Fırtına Tanrısı, oğluna: ‘Karının evine gittiğinde kalbimi ve gözlerimi (başlık parası olarak) iste’ der. Oğlan babasının gözlerini ve kalbini geri alıp babasına verince Fırtına Tanrısı savaşmak için denize gider. İlluyanka ile kavga başlayınca Fırtına Tanrısı'nın oğlu İlluyanka'nın tarafında yer alır. Bunun üzerine Fırtına Tanrısı hem İlluyanka'yı hem de oğlunu öldürür.”

Telipinu'nun Kayboluđu

Anadolu kökenli ve yine **baharı/nevruz** müjdeleyen bir başka Hitit efsanesi de 'Tanrı Telipinu'nun Kayboluđu' mitidir. Telipinu'nun Kayboluđu efsanesi dua, ritüel ve büyü ile güçlendirilmiştir .

Telipinu'nun Kayboluşu

Telipinu kızmıştır ve kızgınlıktan ne yaptığının farkında değildir; sağ ayakkabısını sola, sol ayakkabısını sağ ayağına geçirmiş, iyi olan her şeyi alıp ormanın içlerine doğru çekip gitmiştir. O gidince, sis etrafı kaplamış ve ahırdaki sığırlar, ağıldaki koyunlar sisin içinde kaybolmuştur. Koyun kuzusunu, inek buzağısını reddetmiş; bolluk ve bereket dolu tarlalar bozkıra dönüşmüş; arpa ve buğday olgunlaşmamış, sığır, koyun ve insanlar gebe kalamamış hatta hamile olanlar bile doğuramaz duruma gelmiştir. Dağlar, ağaçlar, otlaklar, pınarlar kurumuş; insanlar ve tanrılar açlıktan ölmektedir.

Bu kötü durumdan kurtulmak amacıyla Güneş Tanrısı, ziyafet düzenleyerek 'Bin Tanrıyı' davet eder. Onlar yer içer ama kuraklık ve kıtlık o hale gelmiştir ki onların açlığı ve susuzluğu dinmez. Bunun üzerine Güneş Tanrısı'nın emri ile 'Büyük ve Küçük' tanrılar Telipinu'yu aramaya başlamıştır. 'Git, yüksek dağları, derin vadileri, mavi dalgaları ara!' emri ile Güneş Tanrısı önce kartalı gönderir, ancak kartal onu bulamaz. Bunun üzerine Fırtına Tanrısı, tanrıça Hannahanna'ya: 'Ne yapacağız, böyle açlıktan ölcek miyiz?' deyince; Hannahanna, "Fırtına Tanrısı bir şeyler yap, Telipinu'yu sen ara!" der. Fırtına Tanrısı, bitki ve hububat Tanrısı Telipinu'yu arar ama bulamaz. Bu kez Hannahanna, Telipinu'yu bulma görevini 'onu bulduğunda ellerini ve ayaklarını sok' emriyle bir arıya verince, Fırtına Tanrısı bu duruma itiraz ederek: 'Büyük ve Küçük Tanrılar onu bulamadılar, bu arı mı onu bulacak? Onun hem kendi ve hem de kanatları küçüktür.' der.

Telipinu'nun Kayboluđu

Artık tanrılar ne yapacaklarını şaşırmıştır. Son çare olarak dua ve büyüye müracaat edilir: 'İncir nasıl tatlı ise Telipinu'nun ruhu da tatlı olsun; nasıl ki zeytin tanesi içinde yağ, üzüm tanesi içinde şarap saklı ise Telipinu'nun kalbi ve ruhunda iyilik saklı olsun; nasıl buğday temiz ise Telipinu'nun ruhu da temiz olsun; nasıl bal tatlı, yağ yumuşak ise Telipinu'nun ruhu da tatlı ve yumuşak olsun; nasıl odun yanarsa Telipinu'nun hiddeti, öfkesi, günahı ve küskünlüğü de yanıp yok olsun; ateş nasıl söndürülürse Telipinu'nun hiddeti ve öfkesi de öyle sönsün; nasıl kanaldaki su geri akmazsa Telipinu'nun öfkesi de geri gelmesin; nasıl ürkek bir adam içki içtiğinde onun korkaklığı ortadan kalkarsa Telipinu da sarhoş olsun; nasıl kuşburnu bitkisi ilkbaharda beyazlara, sonbaharda kırmızıya bürünür, öküz senin altından geçtiğinde ve nasıl sen onun kıllarını çekersen, koyun senin altından geçtiğinde nasıl sen onun yününü çekersen, aynı şekilde Telipinu'dan öfke, hiddet ve küskünlük de kalsın' cümleleriyle Telipinu teskin edilmekte ve geri çağırılmaktadır

Telipinu'nun Kayboluşu

Bu dua içeriğindeki sözler eşliğinde Telipinu'nun geri dönmesi için yedi kapı sürgüsü çekilir; on iki adet koç kesilerek bin delikli bir elek üzerine hububat ve koçlar dökülerek büyüler yapılır. Hatta Telipinu (heykelinin) üzerinde ve etrafında ateş yakılır tıpkı bugün Anadolu'da ve Türkî Cumhuriyetlerdeki nevruz kutlamalarında yapıldığı gibi. Bu ateşle Telipinu'nun öfkesinin, kızgınlığının, hiddetinin ve küskünlüğünün gideceği hesaplanmaktadır.

Bu arada arı, Telipinu'yu yüksek dağlarda, vadilerin derinliklerinde içindeki bal tükeninceye kadar aramaktadır. Telipinu ise Lihzina adı verilen bir Hitit kentinin ormanlarında keyif çatmaktadır. Arı, Telipinu'yu bu durumda bulunca onun el ve ayaklarını sokar. Telipinu'da artık ülkesinin önemini kavrar ve yurduna döner. Böylece bolluk ve bereket ülkeye geri gelir.”

Teşekkürler

Ercan KURU

ercankuru@ercankuru.com.tr

www.ercankuru.com.tr

0.531.612 0579

@gorselakademi_

